

MARIS KIRME, TAPA 1. KESKKOOLI 42. LENNU VILISTLANE

"Tema varasematest tööaastatest vahest kõige märkimisväärsemaks kujunes ligi sajaliikmelise Karl Leinuse Laululaste Tapa osakonna lastekoori tegevus."

Suurt Õpetajat Juhan Krooni meenutades

13. detsembril möödub 125 aastat Lääne-Virumaa ühe silmapaistvama koolimehe ja seltskonnategelase, muusikaõpetaja Juhan Krooni (1895–1989) sünnist, keda ühtlasi võib pidada alusepanijaks kogu vilkale kultuurielule Tapal 20. sajandi esimesel veerandil.

Sündinud Väike-Maarja kihelkonnas Vao vallas kingsepa ametit pidava isa Jaan ja ema Emilie Wilhelmine (snd Saarson) Krooni muusikalembeses peres, hakkas ka poeg Juhan juba neljaviieaastaselt mitmesuguseid pille mängima. Tema haridustee sai alguse Kaarma külakoolis, kulgedes seejärel läbi Väike-Maarja kihelkonnakooli ja Rakvere linnakooli Tartu õpetajate seminari, mille ta lõpetas 1917. aastal. Olles andekas ka matemaatika peale ja unistades ehk isegi Tartu ülikoolis õppimisest, langenud liisk siiski õpetajate seminari kasuks puht majanduslikel kaalutlustel, kuna selles õppimine oli tasuta.

Mõneti võibolla kompensatsioonina tõusis muusika, mis teda matemaatika kõrval oli enim köitnud, õpingute ajal seminaris aina rohkem esiplaanile. 20. sajandi alguse Tartu õpetajate seminar andis mitmekesiseima ja arvata-vasti ka parima muusikalise hariduse, mida siinses tsaaririigi kubermangus oli tollal võimalik omandada ja mille olid üldhariduskoolide pedagoogide kõrval saanud ka mitu meie vanema põlve heliloojat, muusikut, nagu samast Väike-Maarja kihelkonnast põlvnenud Krooni eakaaslane Tuudur Vetti.

Aga eks aitasid Juhan Krooni õpetajate seminari sissesäämisel ka Väike-Maarja kihelkonnakoolis ja Rakvere linnakoolis omandatud head muusikalised teadmised ja oskused nii laulmises kui ka eri pillide mängimises. Eriti tuleb rõhutada Väike-Maarja kihelkonnakooli, mis andis talle ennekõike korraliku noodilugemise ja viiulimängu oskuse. Olgu öeldud, et koolides kasutati lauluõpetamisel traditsiooniliselt ikka viulit. Väike-Maarjas õppis ta muusikat peaaesjalikult tookordse koolijuhataja ning muusikaõpetaja, aga kogu kihelkonnas ja laiemaltki tuntud kultuuri- ja haridustegelase Märta Meose käe all.

Lisagem siinkohal veel sedagi, et Väike-Maarja oli toona üks Virumaa ärksamaid paiku üldse. Piisab üksnes paarkümmend aastat tegutsenud, kultuuriloo tuntud Väike-Maarja Parnasi (asut 1885, sinna kuulusid nt Jakob Liiv, Jakob Tamm, Kaarel Krimm, Otto Münther) nimetamisest.

Väike-Maarjale järgnenud Rakvere aastad ja sealne linnakool – rääkides vaid muusikaoskustest – täiendasid Juhan Krooni võimeid aga iseäranis puhkpillide mängimise alal. Kroon on meenutanud, et talle valmistas päris naudingut olla kooli umbes 20-liikmelise puhkpilliorkestri ja ka linna tuletõrjeorkestri liige, mida mõlemat juhatas õpetaja Bergmann.

Ja loomulikult rikastasid õpinguaastad Tartu õpetajate seminaris (1912–1917) oluliselt õpihilimulise ja teotahelise noormehe teadmiste ja oskuste pagasi. Kuigi muusikaline töö seminaris oli laialdane ja mitmekülgne, nagu Kroon on täheldanud (tegutsesid otseselt õppetööga seonduvad koorid

ja orkestrid, aga ka mitu õpilaste enesealgatuslikku kollektiivi), ei rahuldanud see veel kõiki muusikahuvilisi õpilasi. Nii ka teda ennast.

On teada, et ta mängis Tartu Käsitöölise Seltsi Orkestris, laulis Vanemuise Muusikaosakonna Segakooris (juhatasid Juhan Aavik ja Juhan Simm) ning Vanemuise teatri kooris. Aga väljaspool kooli olnud tal ka oma segakoor, meeskvarlett ja keelpilliansambel. Seminari viimases klassis (1916/17. õa) jätkus tal koguni julgust organiseerida seminari ja Tartu eesti tütarlaste gümnaasiumi õpilastest näitetrupp, toomaks lavale laulumäng "Oma jalgel", mida noil aastail Vanemuiseski mängiti.

Seminar lõpetatud, õnnestus Juhan Kroonil sama, 1917. aasta sügisel saada õpetaja koht Tapale, kus ta vaid 21-aastase noormehena määrati kohe ka ühtlasi Eesti Noorsookasvatuse Seltsi Tapa osakonna (mõningatel andmetel Tapa Käsitöölise Seltsi) algkooli juhatajaks. Töö algkooli juhatajana kestis ühtejärke kuni 1944. aastani ja jätkus sealpeale Tapa (1.) keskkooli õppealajuhatajana kuni pensionile jäämiseni 1958. aastal, seega kokku 41 aastat administratiivset ja õpetajatööd koolis.

Muutunud riigikorra/riigikordade seadustele vastavalt, aga arvatavasti ka oma vabal tahtel omandas ta võimlemisõpetaja (1922) ja muusikaõpetaja (1947) kutse. Töö Tapal osutus Kroonile äärmiselt viljakaks ja tulemuslikuks. Ainuüksi laulmistundide andmisel 6-klassilises algkoolis (andis neid Tapa eri algkoolides) saavutas ta oma endiste õpilaste meenutuste kohaselt lausa imestama panevaid tulemusi: te-

ma kasvandikud said hakkama kuulmise järgi meloodiate noodistamisega, nende harmoneerimisega jne. (Ei maksa muidugi unustada, et enne teist ilmasõda oli algkoolides laulmist kaks tundi nädalas.) Ent mainitud kohustuste kõrval juhatas Kroon veel õpilaskoori, -orkestreid ja -ansambleid, aga ka täiskasvanute kollektiive (a-st 1949 juhatas nt Tapa Meeskoori). Tema varasematest tööaastatest vahest kõige märkimisväärsemaks kujunes ligi sajaliikmelise Karl Leinuse Laululaste Tapa osakonna lastekoori tegevus. See koor hõlmas hulgaliselt kohalikke koolinoori ning andis paljudele hoogu ja innustust tegeleda koorilauluga ka täiskasvanuna. Sellest koorist sai teatavasti tuule tiibadesse ka hilisem väga meenukas laulja Artur Rinne, kellele Juhan Kroon oli muu hulgas viiulimängu õpetanud.

Muusikaõpetusest Tapa keskkoolis, millega Kroon jätkas sõjajärgseil aastail, on ta ise kõnelenud pisut vaoshoitumalt, kuid seda põhjendatult: õpitu-lemused, mis olid jäänud tagasihoidli-

Kroon on meenutanud, et talle valmistas päris naudingut olla kooli umbes 20-liikmelise puhkpilliorkestri ja ka linna tuletõrjeorkestri liige, mida mõlemat juhatas õpetaja Bergmann.

kumaks, kui olid olnud sõjaeelsetel aastatel, ei sõltunud niivõrd õpetaja(te)st, kuivõrd muudatustest õppekavades, ühiskondlik-majanduslikust ja ideoloogilisest olukorrast ning veel paljust muust. Nii oli muusikatunde tunniplaanis ainult üks nädalas endise kahe asemel, paljud koolile kuulunud pillid olid sõjaoludes amortiseerunud või hoopis kadunud, laulmist peeti teise järgu tunniks, ka oli tasu selle eest väiksem jne. Aga ka nendes oludes püüdis Juhan Kroon õppealajuhataja ja muusikaõpetajana anda oma parima, et kooli ning kogu linna kultuurielu edendada. Tema kätt oli endiselt mitmel pool tunda.

Näiteks võiks temaga seoses rääkida veel lavastamisest. Laulumänge ja näidendeid, mis teiste kõrval ka Krooni initsiatiivil ja juhatusel siin aastate jooksul lavale toodi, võib nimetada mitu: "Kosjasõit", "Mu Leopold", "Neetud talu", "Libahunt", "Laul õnnest", lisaks omaloodud lasteoper "Udumäe kuningas".

Jäänud 1958. aastal pensionile, ei katkenud Juhan Krooni side muusikaga. Aastaid mängis ta Tapa Raudteelaste Klubi Sümfooniaorkestris (tšello) ja Tapa Tuletõrje Puhkpilliorkestris kõrvuti paljude endiste kolleegide ja õpilastega või alles oma kooliteed käivate õppuritega. Väärrikana, endiselt ikka vestiga ülikonnas, uurikett vestitaskust rippumas, istus ta varakult enne orkestriproovi algust oma kohal ja mängis pilli "soojaks". Nii meenub ta siinkirjutajale. Lõpetan siinkohal Jüri Variste sõnadega: "Ükski teine muusikaõpetaja ei ole jätnud Tapa kultuuriellu nii sügavaid ja kestvaid jälgi kui Juhan Kroon."